

5.3 DAŇE Z PŘÍJMŮ FYZICKÉ OSOBY / ZAMĚSTNANEC x OSVČ Rozhodující předpis / **Zákon č. 586/1992 Sb. o dani z příjmu §§ 6-10** (ZDP)

Úvod / Peníze

Legendární postava **Harpagon** ve hře **Lakomec**, jejíž autorem je Moliér, si povzdechl: „*Ach, peníze, penízky, vy moji zlatí drahouškové! Vzali mi vás! Jste pryč, a pryč je má opora, má útěcha, má radost! Pro mě je všemu konec! Nemám už, co bych na tomto světě pohledával! Bez vás nemohu žít!*“

Ano, **bez peněz se žije těžce**, zvláště v době nejistot, kterou prožíváme. Kdo se nestal movitým dědicem nebo rentiérem si pak musí na živobytí **vydělat práci**. Mnohdy těžkou a náročnou. A bylo by **pro vysokoškoláka ostudou nevyznat se** ve spleti pojmů, propočtů, **nároků** a **práv** právě v této kategorii. Někteří se stanete **zaměstnanci (poplatníky)** a za vás pak vše počítá váš **zaměstnavatel (plátce)**, jiní budete **podnikateli** nebo **OSVČ** a budete si své daňové přiznání dělat **sami**.

V obou formách však vždy jde o to, **dopočítat se reálného čistého příjmu a zákonných odvodů**. Je vždy potřeba vědět, **kolik procent** z výplaty odvádíte v rámci záloh na pojištění a daně. Rolí hrají i **slevy na dani a daňové zvýhodnění**.

a) DAŇ Z PŘÍJMU ze závislé činnosti a funkční požitky (§ 6)

Zákon o dani z příjmu § 6 říká, že do **příjmů ze závislé činnosti** se řadí:

- Příjmy z pracovněprávního poměru
- Příjmy za práci členů družstev, společníků a jednatelů s.r.o. aj.
- Odměny členů statutárních orgánů
- Příjmy plynoucí v souvislosti s výkonem závislé činnosti

Mzda či plat je odměnou zaměstnanců v pracovním poměru. **Zatímco mzda je peněžítým plněním od zaměstnavatele soukromém sektoru**, plat je peněžítým plněním v případě, že **zaměstnavatelem je například stát**, územní samosprávný celek, školská právnická osoba apod. Plat se tedy vyplácí především státním zaměstnancům. **Mzda** bývá rozdělena na **pevnou složku**, která je vyplácena **paušálně** a na **pohyblivou**, která závisí na **odvedeném výkonu** či druhu pracovní činnosti. **Pohyblivá složka** mzdy obsahuje například **příplatky, osobní ohodnocení, prémie a odměny**. Příplatky náleží zaměstnancům například **za práci přesčas, za práci ve svátek, v noci, o víkendech** nebo za práci ve **ztíženém prostředí**. **Osobní ohodnocení** je dlouhodobějším **znakem kvality práce** zaměstnance. **Prémie** nebývají vypláceny pravidelně každý měsíc a slouží především pro **zvýšení motivace**.

Dříve do výpočtu čisté mzdy vstupoval koncept **superhrubé mzdy**, který pro účely výpočtu daně z příjmů **navýšil hrubou mzdu o pojistné placené zaměstnavatelem**. Ke zrušení superhrubé mzdy již došlo, a to k 1. lednu 2021.

Od roku 2021 se tedy zaměstnancům vypočítává daň z příjmů z **hrubé mzdy, namísto ze superhrubé mzdy**. Superhrubá mzda byla tvořena hrubou mzdou a odvody sociálního (24,8 % hrubé mzdy) a zdravotního pojištění (9 % hrubé mzdy) zaměstnavatelem za zaměstnance.

Minimální mzda je podle zákoníku práce **nejnižší přípustná měsíční mzda**. Nerozlišuje se, zdali se jedná o smlouvu na dobu určitou nebo neurčitou. Minimální mzda se týká všech profesí a oborů. Často se mění a pro rok **2022 je 16.200 Kč**. V případě, že **odvádíte minimálně z této částky měsíčně, máte odvody ke státu splněny**.

TYPY SMLUV podle ZP a jejich zdanění

Pracovní smlouva / PS a Dohoda o pracovní činnosti / DPC

hrubá mzda zaměstnance je uvedena ve smlouvě jako mzda + požitky
zaměstnavatel dále nad tuto mzdu odvádí státu **34 %** (25 % a 9 %)
sociální pojištění placené zaměstnancem **z hrubé mzdy** 6,5%
zdravotní pojištění placené zaměstnancem **z hrubé mzdy** 4,5%
daň z příjmu placená zaměstnancem **z hrubé mzdy** 15%

Dohoda o provedení práce / DPP

Krátkodobější práce u neomezeného počtu zaměstnavatelů **do 300 hodin** ročně u **každého z nich**. Do **10.000 Kč** měsíčně u každého se platí pouze **daň 15 %** a **neplatí se** pojištění sociální a zdravotní. Nad **10.000 Kč** se daní jako u PS.

VÝPOČET DANĚ A ODVODŮ ZE ZÁVISLÉ ČINNOSTI 2022

(zaměstnanec je svobodný, bezdětný a uplatňuje pouze slevu na poplatníka)

Daňové kalkulačky pro výpočet daní a tvorbu odpovědí z testu:

kalkulacky.idnes.cz/kalkulacky.aspx?typ=mzdova

Příjem zaměstnance a odvody plátce za plátce a zaměstnance (vše provede plátce!)

HRUBÁ MZDA zaměstnanec / měsíc	16.200 minimální mzda	50.000
sociální pojištění zaměstnanec (6,5 %)	01.053	03.250
sociální pojištění za plátce (24,8 %)	04.018	12.400
celkem sociální pojištění	05.071	15.650
zdravotní pojištění zaměstnanec (4,5 %)	00.729	02.250
zdravotní pojištění plátce (9 %)	01.458	04.500
celkem zdravotní pojištění	02.187	06.750
daň z příjmu 15 % bez slevy	02.430	07.500
sleva na dani zaměstnanec/měsíc	-02.570 (ročně 30.840)	-02.570
daň z příjmu měsíčně po slevě	00.000 (sleva vyšší než daň)	04.930
ČISTÁ MZDA / měsíc	14.418 Kč	39.570 Kč
ČISTÁ MZDA / rok	173.016	474.840
Celkové zdanění v %	33.48 %	40,85 %

Osoba bez zdanitelného příjmu (OBZP)

Je povinna si **platit sama zdravotní pojištění** v zákonem stanovené výši, se stává ten, kdo **po celý kalendářní měsíc nemá příjmy ze zaměstnání, ze samostatné výdělečné činnosti a není za něj plátcem pojistného stát.**

Do kategorie OBZP se zařadí např.:

žena v domácnosti, která nepečuje celodenně osobně a řádně o dítě do 7 let nebo o dvě děti do 15 let, nepobírá žádný důchod, ani není v evidenci úřadu práce
student, který studuje na škole, která nebyla označena jako soustavná příprava na budoucí povolání, případně **student starší 26 let** (kromě doktorandů)
pojištěnec, který má jen takové příjmy, které nepodléhají dani z příjmů (např. příjem na základě dohody o provedení práce do 10 000 Kč měsíčně,

pojištěnec, který má jen takové příjmy, které jsou zdaňovány jen podle § 8 (příjmy z kapitálového majetku), § 9 (příjmy z nájmu) nebo § 10 (ostatní příjmy), nezaměstnaný, který není v evidenci úřadu práce student, který po ukončení školy nenastoupí ihned po prázdninách do zaměstnání nebo nezačne podnikat

Pro rok **2022** činí výše minimální mzdy **16.200 Kč**. Pojistné na veřejné zdravotní pojištění pro osoby **bez zdanitelných příjmů** tak činí **2 187 Kč** měsíčně.

b) VÝPOČET DANĚ A ODVODŮ PODNIKATELE A OSVČ ZA ROK 2021

§ 7/2 ZDP říká: Mezi příjmy ze samostatné činnosti se také řadí příjmy z nájmu majetku, který je zařazen v obchodním majetku podnikatele, a příjem z výkonu nezávislého povolání. Za příjem z nezávislého povolání se považuje například příjem sportovců nebo umělců.

HLAVNÍ ČINNOST PODNIKATELE, OSVČ

Podnikatel FO v případě, že činnost vykonává jako hlavní, je povinen odvádět sociální a zdravotní pojištění ve výši stanovené předchozím zdaňovacím obdobím a **daň 15 %**.

Základ daně je rozdíl mezi příjmem za rok po odpočtu výdajů na zajištění a udržení příjmu nebo po odpočtu paušálních výdajů, který činí u výroby **80 %**, osob podnikajících na živnostenské oprávnění **60 %** a bez živnostenského oprávnění jako OSVČ **40 %**.

Daň z přidané hodnoty (DPH) platí podnikatelé, kteří se k dani sami přihlásí, nebo v posledních 12 měsících obdrželi na příjmech více jak **1 milion Kč**.

Co jsou to paušální výdaje?

Výdaje paušálem představují formu výdajů, která spočívá v odečtení fixní procentuální části od reálných ročních příjmů, přičemž paušál lze uplatnit do příjmů ve výši **dvou milionů** korun. Tato varianta má velkou výhodu v tom, že OSVČ **nemusejí zpravidla evidovat účtenky ani faktury**. Výdajové paušály navíc zahrnují veškeré výdaje včetně mezd a odpisů majetku.

Výše paušálních výdajů

Výše paušálních výdajů se odvíjí od druhu živnostenského podnikání. Jinými slovy, výdaje vypočteme procentem z příjmů podle toho, o jakou oblast podnikání se jedná. **Odečítá se:**

80 % z příjmů ze zemědělské výroby a z příjmů z živnostenského podnikání řemeslného; nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky **1 600 000 Kč**,

60 % z příjmů ze živnostenského podnikání; nejvýše lze uplatnit do částky **1 200 000 Kč**,

40 % z jiných příjmů ze samostatné činnosti (sportovci bez živnost. listu), nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky **800 000 Kč**,

30 % z příjmů z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku; nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky **600 000 Kč**.

Paušální daň. K paušální dani se mohou přihlásit OSVČ, které neplatí DPH, nejsou v insolvenčním řízení a mají roční příjmy z podnikání **do milionu korun**. Podnikatelé se k dani přihlašují jen jednou, ale čas mají vždy jen **do ledna roku**, ve kterém hodlají tuto výhodu využít.

Paušální daň má v roce **2022** hodnotu **5.994** Kč měsíčně a zahrnuje: **Zdravotní pojištění** 2.627 Kč měsíčně, **Důchodové pojištění** 3.267 Kč měsíčně **Daň z příjmu fyzických osob** 100 Kč měsíčně. Poplatníkům v paušálním režimu se pro rok **2023** mění celková výše paušální zálohy za kalendářní měsíc a nově bude činit **6.208** Kč.

Jak vystoupit z režimu paušálního zdanění?

Až na výjimky lze z režimu paušálního zdanění vystoupit **až ke skončení zdaňovacího období**, kterým je samozřejmě kalendářní rok. Zákonně lze pak **režim opustit nejpozději do 10. dne od uplynutí zdaňovacího období**. Vystoupení se musí **ohlásit správci daně**, to je finančnímu úřadu. Rozhodně by však mělo mít písemnou formu a využít lze nepovinný tiskopis Oznamení o ukončení paušálního režimu.

VÝPOČET DANĚ OSVČ rok 2021 k finančnímu úřadu do 31.3 resp. do 30.6.2022

OSVČ je svobodný a bezdětný a uplatňuje pouze slevu na sebe.

<https://www.penize.cz/kalkulacky/danova-kalkulacka-osvc#danova-kalkulacka-osvc>

Příjem	800.000	800.000
Forma výdajů paušální	40 %	60 %
Paušální výdaj činí	320.000	480.000
Základ daně činí	480.000	320.000

Vyměřovacím základem pro sociální pojištění je 50 % ze základu daně a sazba 29,2 %
Minimální měsíční záloha však musí být **minimálně 2.588** Kč.

Sociální pojištění ze základu činí 70.080 46.720 u obou počítáno **ze základu**

Vyměřovacím základem pro zdravotní pojištění je 50 % ze základu daně a sazba 13,5 %
Minimální měsíční záloha však musí být **minimálně 2.393** Kč.

Zdravotní pojištění ze základu 32.401 28.704 zde počítáno **z minima**

Vyměřovacím základem pro daň je 100 % základu daně

Daň z příjmu 15 % ze základu	72.000	48.000
Odečet na poplatníka rok 2021	-27.840	-27.840
Daň z příjmu 15 % po slevě	44.160	20.160

Celkové odvody OSVČ za rok	146.641 Kč	95.584 Kč
Sociální pojištění	70.080	46.720
Zdravotní pojištění	32.401	28.704
Daň 15 % po slevě	44.160	20.160

Čistý (netto) roční příjem 653.359 Kč 704.416 Kč

VEDLEJŠÍ ČINNOST PODNIKATELE, OSVČ

SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ

Pokud je vedlejší **příjem nízký**, může se stát, že **sociální pojištění za daný rok neodvedete vůbec**. Rozhodný příjem v roce **2022** činí **93 387** Kč. Pokud tedy vyděláte méně, sociální pojištění neodvádíte. Pokud více, za první rok podnikání jej jednorázově doplatíte ČSSZ.

ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

U OSVČ, u nichž je **činnost vedlejší**, se zdravotní pojištění vždy **odvádí ze skutečně dosaženého výdělku**.

c) ZÁKLADNÍ SLEVY, ZVÝHODNĚNÍ A PODPORY V ROCE 2022

SLEVA NA DANI

24.840 Kč sleva na **vyživovaného manžela bez příjmu** si odečítá poplatník ročně.

49.680 Kč sleva na vyživovaného manžela ZTP/P ročně, tedy dvojnásobek

2.520 Kč (měsíčně 210 Kč) sleva pro invalidní důchod I. a II. stupně

5 040 Kč (měsíčně 420 Kč) sleva pro invalidní důchod III. Stupně

SLEVA NA VYŽIVOVANÉ DÍTĚ A STUDENTA v roce 2022:

15.204 Kč / rok a první dítě

22.320 Kč / rok na druhé dítě

27.840 Kč / rok na třetí dítě a každé další dítě

4 020 Kč / rok zvýhodnění na **vyživovaného studenta**

STRAVOVÁNÍ

Někteří zaměstnavatelé svým pracovníkům **poskytují příspěvek na stravování** prostřednictvím **závodní jídelny a dotované ceny jídel** nebo pomocí stravenek.

Stravenky jsou **zaměstnaneckým benefitem**, na který **nevzniká nárok** ze zákona

Příspěvek je daňově uznatelným výdajem zaměstnavatele pokud:

- je příspěvek poskytnutý **do výše 55 %** ceny jednoho jídla za jednu směnu

- hodnota příspěvku činí **maximálně 70 %** stravného při délce pracovní cesty od 5 do 12 hodin). Samotní **zaměstnanci z tohoto příspěvku neplatí daň z příjmů** ani sociální a zdravotní pojištění.

Stravenkový paušál je vedle závodního stravování a stravenek další možností, jak přispět zaměstnancům na jídlo. Paušál se vyplácí v peněžní formě na účet pracovníka a je osvobozen od daní a pojistného. Na stravenkový paušál **není možné vztáhnout exekuci**. Zároveň je to ale **nenárokový benefit**, takže zaměstnavatel není povinen ho vyplácet.

PODPORA V NEZAMĚSTNANOSTI

<https://www.mesec.cz/danovy-portal/dan-z-prijmu/podpora-v-nezamestnanosti/>

Na podporu v nezaměstnanosti má nárok ten, kdo v **posledních dvou letech** odpracoval alespoň **12 měsíců**, je veden v evidenci Úřadu práce a **nepobírá** starobní důchod.

Délka podpory v nezaměstnanosti se liší **podle věkových skupin**:

do 50 - ti let / 5 měsíců, **50-55 let** / 8 měsíců, nad 55 let / 11 měsíců

Výše podpory v nezaměstnanosti se liší v jednotlivých obdobích:

1-2. měsíc / **65 % čisté mzdy**, 3-4. měsíc / **50 % čisté mzdy** 5-11. měsíc **45 % čisté mzdy**.